

Uchwała

Sądu Najwyższego

z dnia 26 stycznia 1988 r.

III CZP 88/87

TEZA aktualna

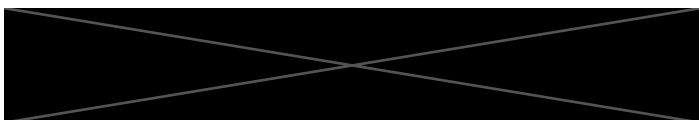
Ustalenie narodowości nie mieści się w wyrażonym w art. 1 k.p.c. pojęciu sprawy cywilnej.

TEZA aktualna

Droga sądowa dla ustalenia narodowości nie jest dopuszczalna.

UZASADNIENIE

Skład orzekający



Sentencja

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku A. D. o zmianę narodowości po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym dnia 26 stycznia 1988 r. zagadnienia prawnego przekazanego przez Sąd Wojewódzki w L. postanowieniem z dnia 17 listopada 1987 r., sygn. akt (...), do rozstrzygnięcia w trybie art. 391 k.p.c.

"czy dopuszczalne jest w postępowaniu sądowym ustalenie narodowości, czy też ustalenia takiego można dochodzić wyłącznie na drodze administracyjnej?",

podjął następującą uchwałę:

Droga sądowa dla ustalenia narodowości nie jest dopuszczalna.

Uzasadnienie faktyczne

A. D. domagał się sprostowania swojego aktu urodzenia przez wpisanie w nim narodowości żydowskiej. Do wniosku dołączył trzy oświadczenia osób, których autentyczność podpisów została potwierdzona przez Państwowe Biuro Notarialne w K. Z oświadczeń tych wynika, że jesienią 1942 r. wymienione osoby poznały młodą kobietę narodowości żydowskiej, która będąc w zaawansowanej ciąży, ukrywała się we wsi D. W listopadzie 1942 r. urodziła syna i prosiła o umieszczenie go w rodzinie polskiej, by ratować mu życie.

W tym czasie A. D. urodziła syna, który wkrótce po urodzeniu zmarł i w jego miejsce przyjęła dziecko urodzone przez Żydówkę - obecnego wnioskodawcę w sprawie, zapisanego w księdze urodzeń jako syna z małżeństwa A. D. i S. D. A. D. twierdzi, że o swym żydowskim pochodzeniu dowiedział się po śmierci A. D. zmarłej w 1986 r. Żaden ze świadków jednak nie podał nazwiska Żydówki, która byłaby biologiczną matką A. D., nikt też nie znał jego ojca, jak również nie wiedział, czy matka była zamężna.

Sąd Rejonowy w K. oddalił wniosek na tej podstawie, że wnioskodawca nie wskazał, by jego akt urodzenia był sprzeczny z faktami w nim stwierdzonymi.

Sąd Wojewódzki w L., rozpoznając sprawę na skutek rewizji A. D., powziął wątpliwość, którą jako zagadnienie prawne wymienione w sentencji przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia (art. 391 § 1 k.p.c.).

Uzasadnienie prawne

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Ustawa z dnia 19 września 1986 r. - Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. Nr 36, poz. 180), określając dane podlegające wpisaniu w aktach stanu cywilnego, nie zawiera rubryk dotyczących narodowości. W związku z tym akta stanu cywilnego nie mogą w tym zakresie ulec sprostowaniu, ani uzupełnianiu. Nasuwa się wobec tego potrzeba wyjaśnienia, czy można w drodze powództwa z art. 189 k.p.c. żądać ustalenia narodowości. Sąd Rejonowy uznał, że takie powództwo nie jest dopuszczalne, ponieważ zmierza nie do ustalenia prawa lub porządku prawnego a tylko do ustalenia faktu. Otóż istota zagadnienia tkwi w pytaniu, czy inne niż cywilnoprawne stosunki podlegają ochronie w tej formie.

Naturalnie odpowiedź na tak sformułowane pytanie jest jednoznaczna, a mianowicie, że ustaleniu podlegają wyłącznie stosunki prawne lub prawa mające charakter cywilny, w stosunku do których dopuszczalna jest droga sądowa. Ustalenie w trybie art. 189 k.p.c. innych stosunków lub praw jest niedopuszczalne. Okoliczność, iż w art. 189 k.p.c. użyto określenia "stosunek prawny lub prawo", nie może być argumentem dla ewentualnej tezy, że chodzi tu o każdy stosunek prawny lub prawo. W procesie cywilnym bowiem podlegają ochronie tylko stosunki cywilno-prawne i do tej ogólnej zasady należy wnieść także treść określenia użytego w art. 189 k.p.c. Ustalenie narodowości nie mieści się w wyrażonym w art. 1 k.p.c. pojęciu sprawy cywilnej, chociażby nawet chodziło o ustalenie "faktu prawotwórczego". Sądy powołane zaś są właściwie do rozpoznawania spraw cywilnych (art. 2 k.p.c.), inne sprawy o tyle leżą w

kognicji tych sądów, o ile szczególnym przepisem zostały im przekazane do rozpoznania. Jedynie ubocznie należy zauważyć, iż ze wzmiankowanych oświadczeń trzech osób złożonych do akt wynikałoby, że niektóre dane zawarte w akcie urodzenia A. D. nie byłyby prawdziwe. Akt urodzenia bowiem stanowi m.in. dowód faktu, że wymieniona w nim kobieta urodziła w oznaczonej miejscowości i dacie dziecko określonej płci, oraz dowód ojcostwa dziecka na podstawie domniemania ustawowego, uznania lub sądowego ustalenia ojcostwa. Sposobem do usunięcia zawartych w aktach stanu cywilnego niezgodności z faktycznym stanem rzeczy może być droga powództwa o zaprzeczenie macierzyństwa, a następnie ustalenie macierzyństwa albo postępowanie nieprocesowe o sprostowanie aktu stanu cywilnego.

Zaprzeczenie zaś macierzyństwa eliminuje automatycznie ojcostwo mężczyzny związane z zaprzeczonym macierzyństwem (por. orzeczenie SN z dnia 2 marca 1966 r., II CR 31/66, OSNCP 1966, poz. 198).

O tym, czy w konkretnym przypadku ma zastosowanie droga procesu, czy też postępowanie nieprocesowe o sprostowanie aktu stanu cywilnego, decyduje to, jaka była przyczyna wpisania do tego aktu danych niezgodnych z prawdą. Jeżeli mianowicie błędnego wpisu dokonano na podstawie dokumentów stanowiących dowód zdarzenia, które naturalnie stanowi podstawę wpisu, lecz to właśnie zdarzenie - jego istnienie lub treść - jest kwestionowane przez osobę żądającą zmiany wpisu, to chodzi wówczas o spór o prawo stanu, do którego mają zastosowanie m.in. przepisy art. 453 i nast. k.p.c. Jeżeli natomiast wpisu dokonano bez żadnej tego rodzaju podstawy, lecz tylko na skutek pomyłki, wprowadzenia w błąd Urzędu Stanu Cywilnego lub świadomego sfałszowania przez niego aktu, w rachubę wchodzi jedynie sprostowanie tego aktu. W pierwszym bowiem wypadku wadliwość dotyczy przede wszystkim zdarzenia, z którego wywodzi się fałszywy wpis, a tylko pośrednio wadliwość ta wpływa na treść aktu, a więc kwestia sprostowania tego aktu jest niejako czynnością wtórną, w drugim zaś problem ogranicza się wyłącznie do sporządzenia aktu stanu cywilnego niezgodnie z prawdą, a więc sprostowanie jest w takiej sytuacji zagadnieniem centralnym i jedynym.

Z tych przyczyn udzielono odpowiedzi, jak w sentencji uchwały.